

CITES NOVES O INTERESSANTS D'HISTÈRIDS DE LA PENÍNSULA IBÈRICA (COLEOPTERA, HISTERIDAE)*

T. Yélamos

ABSTRACT

New or interesting records of Histeridae (Coleoptera) from the Iberian Peninsula. The records of nine interesting species from the Iberian fauna are now commented. *Myrmetes paykulli* Kanaar, 1979 and *Hypocaccus specularis* (Marseul, 1855) are now recorded for the first time in the Iberian Peninsula. The occurrence of several species and new data on their distribution are also provided: *Aeletes atomarius* (Aubé, 1842), *Gnathoncus communis* (Marseul, 1862), *Dendrophilus punctatus* (Herbst, 1792), *D. pygmaeus* (Linnaeus, 1758), *Kissister fuentei* (Reitter, 1896), *Merohister ariasi* (Marseul, 1864) and *Atholus paganettii* (Bickhardt, 1911).

Key words: Coleoptera; Histeridae; new records; confirmation of occurrence; Iberian Peninsula.

Recepció: 30 I 1994; Acceptació: 14 III 1994; ISSN: 1134-7783

Tomàs Yélamos. Museu de Zoologia. Apartat de correus 593; 08080 Barcelona.

*Aquest treball s'ha beneficiat del projecte d'investigació «Fauna Ibèrica II» DGICYT PB 89 0081.

INTRODUCCIÓ

En el decurs dels darrers anys han estat realitzades nombroses campanyes de mostreig a la península Ibèrica, per tal de completar les dades que han de permetre la realització d'una monografia sobre la fauna ibèrica d'histèrids. A tal efecte també han estat revisades col·leccions, tant públiques com privades, de diversos països, que contenen fauna ibero-balear, entre les quals cal destacar, fonamentalment, les dels museus de Barcelona, Copenhaguen, Lund, Madrid i París.

En l'estat actual del coneixement, es poden citar 162 espècies d'histèrids del nostre àmbit geogràfic. Ha estat possible d'anar comprovant la presència

d'espècies que havien estat citades per autors de la darrereria del segle passat o del començament del present. També han estat descrites algunes espècies noves: *Iberacritus* sp., en premsa, *Hypocacculus (Nessus) ferreri* Yélamos, 1990 i *Gnathoncus ibericus* Yélamos, 1990.

El medi humícol a i endogeu és fins ara el menys conegut de la nostra àrea geogràfica. En intensificar l'estudi d'aquest medi, de segur s'anirà incrementant el nombre d'espècies que fins ara encara no coneixem de la nostra zona, o bé fins i tot novetats científiques.

Aeletes atomarius (Aubé, 1842)

Mostra una distribució paleàrtica occidental, rara al sud d'Europa, que fins ara només era coneguda a la península Ibèrica gràcies a una antiga citació genèrica «Madrid» (DE LA FUENTE, 1925). Ara ha estat possible estudiar material recol·lectat a El Escorial (Madrid), amb la qual cosa queda confirmada la seva presència peninsular.

Habita entre la fusta descomposta i humida i a l'humus. Podria tractar-se d'una espècie partenogenètica, ja que després d'haver estudiat centenars d'exemplars de tot arreu, mai no han estat trobats els mascles.

Myrmetes paykulli Kanaar, 1979

Espècie euro-centrasiàtica, rara al sud de l'àrea. Ha estat citada en diverses ocasions del vessant nord del Pirineu central i oriental. Ha estat capturat un exemplar al bosc d'avets de la Varicauba (Vall d'Aran, Catalunya) el 20 V 1992 (J. M. Riba leg.). Aquesta troballa en confirma la presència pirinenca, sempre posada en dubte.

Viu dins dels formiguers de *Formica*, si bé l'exemplar ara esmentat fou atret per feromones d'escolítids.

Gnathoncus communis (Marseul, 1862)

Habita a la regió paleàrtica, especialment al centre i nord d'Europa i a l'Àsia central, rarament al sud d'Europa. Fins ara es coneixia de dues localitats de Madrid (El Escorial i Villaviciosa de Odón) (YÉLAMOS & FERRER, 1988). Ha estat trobat a Alfara dels Ports (Baix Ebre, Catalunya) el 03 VIII 1988 (X. Vázquez leg.), i és la primera citació catalana.

Normalment es troba en excrements d'aus, egagròpiles i coves. L'exemplar ara esmentat fou trobat a la nit, atret per la llum.

Hypocaccus specularis (Marseul, 1855)

Distribuït per Europa, arriba fins a Turquia i Armènia, i és rar al sud del continent. Es va trobar un exemplar ♂ a Órgiva (Granada) el 16 IV 1966

(Lyneb-Martin-Langem leg.), i és aquesta la primera ocasió en qual fou trobada l'espècie a la península Ibèrica.

Normalment una mostra clara tendència oròfila, i viu en excrements.

Dendrophilus punctatus (Herbst, 1792)

Distribució holàrtica, molt rar al sud d'Europa. Es coneixia una citació antiga de Bilbao (DE LA FUENTE, 1925) i una de moderna de Os Cabaninhos (Sierra de Ancares, Lugo) (YÉLAMOS & FERRER, 1988). Ara també ha estat trobat a Lés i a Bossòst (Vall d'Aran, Catalunya) el mes de juny, que són noves citacions per a Catalunya.

Viuen en arbres morts, en descomposició, relacionats sempre amb formigues dels gèneres *Formica* i *Lasius*, i també poden viure als seus nius.

Dendrophilus pygmaeus (Linnaeus, 1758)

Habita a la zona euro-siberiana, però és molt rar al sud de la seva àrea. Havia estat citat de Bilbao (DE LA FUENTE, 1925) i del Pirineu francès. Ha estat trobat a Os Cabaninhos (Sierra de Ancares, Lugo) el 20 X 1984 (J. C. Otero leg.).

Es troba al mateix hàbitat de l'espècie precedent.

Kissister fuentei (Reitter, 1896)

Espècie descrita de Pozuelo de Calatrava (Ciudad Real) a partir d'un exemplar trobat per De la Fuente. També fou citat d'Almagro (Ciudad Real) (DE LA FUENTE, 1925). Es va trobar un exemplar a l'avenc de Barrina (Fatxeca, Alacant) el 30 XII 1969 (F. Español leg.) i ara, un altre exemplar a Alcalá de Henares (Madrid) el 10 VII 1990 sota una pedra (T. Yélamos leg.).

No hi ha dades sobre la seva biologia.

Merohister ariasi (Marseul, 1864)

Espècie descrita genèricament de Catalunya. Ha estat citada del nord de la zona mediterrània: Israel, Turquia, Grècia, antiga Iugoslàvia, Itàlia, Còrsega i França (Alps Marítims, Var i Erau) (GOMY, 1990; SECQ, 1989). A la col·lecció del Museum of Zoology and Entomology de Lund (Suècia) ha estat trobat un exemplar capturat a Tossa de Mar (Selva) el 29 VI 1963.

Gràcies al col·lega Michel Secq, ens és permès de citar aquesta espècie de Portugal: Santo Amaro, Sousel (Alto Alentejo), dos exemplars capturats el 16 XI 1969 (A. Zuzarte leg., Coll. M. Secq Det., Coll. N. Dégallier).

Durant força temps es va creure que aquesta era una espècie aliena a la nostra fauna i per tant errònia la localització de l'holotipus. D'acord amb les presents troballes, sembla confirmar-se el correcte etiquetatge del tipus.

Habita dins dels forats que es formen als troncs dels arbres vells, preferentment alzines, sureres i roures, i es nodreix de les larves que hi viuen.

Atholus paganettii (Bickhardt, 1911)

Descrit de Ponferrada (León), només es coneix d'Algèria, Sardenya, Espanya i Portugal. Anteriorment havia estat trobat a Portalegre (Alto Alentejo) (BICKHARDT, 1912), Villamoros i Azadinos (León) (SALGADO, 1985). Recentment ha estat trobat a Ontígola (Toledo) el 12 VII 1990 sota una pedra (T. Yélamos leg.).

Es coneixen molt poques dades de la seva biologia, i han estat trobats en excrements de vaca i a sota de pedres, des de la primavera a la tardor.

AGRAÏMENTS

Tinc el plaer d'agrair la cessió de material per a estudi per part dels col·legues següents: Dr. Roy Danielsson (Zoologiska Institutionen, Lunds Universitet), Sr. Oleguer Escolà (Museu de Zoologia de Barcelona), Dra. Isabel Izquierdo (Museu Nacional de Ciencias Naturales, Madrid), Dr. Ole Martin (Zoologisk Museum, Copenhagen), Dr. J. Carlos Otero (Universidad de Santiago), Sr. Josep M. Riba (Universitat de Barcelona) i Dr. Xavier Vázquez (Universitat de Barcelona). També agraeixo al bon amic Michel Secq (Montcaret) la cessió de les dades de captura de *Merohister ariasi* per a publicar, a més d'altres valuoses observacions sobre el present treball.

REFERÈNCIES

- BICKHARDT, H., 1912. Neue Histeriden und Bemerkungen zu bekannten Arten (Col.). *Entomologische Mitteilungen*, 1(16): 289-295.
- DE LA FUENTE, J. M., 1925. Catálogo sistemático-geográfico de los Coleópteros observados en la Península Ibérica, Pirineos propiamente dichos y Baleares. *Boletín de la Sociedad Entomológica de España*, 8(2-5): 55-96.
- GOMY, Y., 1990. Confirmation de la présence en Corse de *Merohister ariasi* (MARSEUL) et précisions sur sa répartition française (Col. Histeridae). *Nouvelle Revue d'Entomologie (N.S.)*, 7(4): 459-460.
- SALGADO, J. M., 1985. Datos de Histéridos (Col. Histeridae) en zonas limítrofes a las lagunas de Villafáfila (Zamora). *Actas do II Congresso Ibérico de Entomologia*: 319-328.
- SECQ, M., 1989. Présence de *Merohister ariasi* (Marseul, 1864) dans l'Hérault (Col. Histeridae). *L'Entomologiste*, 45(3): 164.
- YÉLAMOS, T. & FERRER, J. DE, 1988. Catálogo preliminar de los Histéridos de la Fauna Ibero-Balear (Coleoptera, Histeridae). *Graellsia*, 44: 159-199.